

Köszöntő az olvasóhoz

Az új retorika összefoglaló kifejezés jellemzi leginkább az Uránia jelen számának írásait. Az új retorikába beleilleszthető minden nyilvános beszédfolyamat, így a közéleti és művészeti szereplés, a hagyománymondás, a kreativitás, a művészeti kifejezőmód, a drámai nyelv, a médianyelv, a TikTok- vagy liftbeszéd, hogy csak a legfontosabb és egyben legérdekesebb kulcsszavakat emeljük ki az írásokból. A tanulmányok, esszék, könyvismertetések, valamint az interjú szorosan kapcsolódik a Színház- és Filmművészeti Egyetem művészetelméleti kutatásaihoz és oktatásához; valamint az egyetem magas előadóművészeti kultúrárt szolgáló küldetéséhez. A magyarországi retorika újraélesztésének és újraindításának kiemelkedő szereplője **Adamikné Jászó Anna**, az ELTE professor emeritusa bevezető tanulmányában az előadásmód jellemzőit mutatja be. Az előadásmódot évszázadon át tárgyalták a retorikák, majd kivált a retorikából és önálló diszciplína lett. Kodály Zoltán 1937-ben elhangzott rádióelőadása nyomán (A magyar kiejtés romlásáról) szinte egyeduralgoló terület lett az előadásmód. A tanulmány bemutatja a beszédhibákat, részletesen tárgyalja a kiejtési hibákat, valamint konkrét példákkal és tanácsokkal segíti beszédtechnika fejlesztését. Kritikusan viszonyul a beszédkultúrát veszélyeztető szóképes olvasáshoz, a munkafüzetek, feladatlapok túlzott használatához, és hiányolja a színházi életből és a médiából a pozitív mintákat.

A nyilvános szereplés során az előadásmódra romboló hatással lehet a szorongás. **Kisházy Gergely** (c. egyetemi docens, ELTE, METU, NKE) tanulmányában tárgyalja ennek jellemző jelenségeit: atipikus beszédhangok, beszédhelyzetek, légzéshang, sóhajhang, ásításhang, orrhang, suttogáshang, száraz szájtér hangja, krákogáshang, köhögéshang, gyomorhang, bőfögéshang, csukláshang, tüszentéshang, nevetéshang..., és a szuggesztív kommunikáció segítségével tanácsokat ad a stressztünetek elrejtésére, a lámpaláz csillapítására.

A hazai elméleti és gyakorlati retorika, színészi és rádiós beszédképzés áttekintését adja a vele készült interjúban **Balázs Géza** egyetemi tanár, az SZFE beszédkultúra kutatócsoportjának vezetője. Felhívja a figyelmet a beszéd nem eléggé hangsúlyozott egyéni jellegére (idiolektus), valamint a nyilvános nyelvhasználat, a színpadi és médiabeli beszéddel kapcsolatos elvárásokra is.

1999-ben Adamikné Jászó Anna ösztönzésére indult az országos Kossuth-1999-ben Adamikné Jászó Anna ösztönzésére indult az országos Kossuth-szónokverseny. A verseny célja a magyar anyanyelvhasználat és beszédkultúra ápolása, fejlesztése, és nem utolsósorban a retorikáról való közös gondolkodás. A verseny a Petőfi Kulturális Ügynökség segítségével 2022-től alapjaiban megújult; az online fordulóban TikTok- vagy liftbeszéddel, a Nemzeti Színházban megrendezett döntőn vitakultúra-feladattal bővült. **Pölcz Ádám** egyetemi docens (ELTE) a versenyek mai fő szervezője írásában áttekinti a szónokverseny történetét, megújulásának elvi alapjait, és tanácsokat ad a szónokversenyre készülőknek. Folyóiratszámunk többi írása tágabban kapcsolódik a retorikához. A kapcsolat kulcsszava ezekben az írásokban a kreativitás lehetne.

Antal Zsolt írásában a norvég médiamodellre mutatja be, amely mintaként szolgál Európában azzal, hogy az információs forradalom, illetve a közösségi hálózatok által a társadalmi kommunikációban bekövetkezett változásokhoz alkalmazkodva sikeresen integrálta a globális, profitorientált közösségi hálózatokat a közszolgálati média rendszerébe. Ezzel Norvégia továbbra is biztosítja az anyanyelv és a nemzeti kultúra ápolásának leginkább megfelelő, az országban rendkívül népszerű közszolgálati média működését és fennmaradását.

Richard Gough (a Cardiffi Egyetem professzora) esszéje Edward Gordon Craig és Eugenio Barba hatását vizsgálja a globális előadóművészeti színtéren. Az általuk alapított iskolák mint az átalakító felfedezés és kreativitás birodalmi átnyúlnak kulturális határokon és kontinenseken.

Ehhez kapcsolódik **Timár András** (egyetemi adjunktus, SZFE) ismertetése Eugenio Barba és Nicola Savarese A színház öt kontinense című, a Magyarországon 2023-ban megrendezendő 10. Színházi Olimpiára kiadásra kerülő kötetéről. A kötet nem lineáris-kauszális módon, hanem sajátos módszerrel, könnyen olvashatóan, mozaikszerűen ábrázolja a világ színháztörténetét.

Kozma Gábor Viktor (a kolozsvári BBTE adjunktusa) esszéjében Suzuki Tadashi egyedi színházi gondolkodását mutatja be különös tekintettel a testről és a térről alkotott meglátásaira.

A kreativitás a kulcsszava Tamás Ildikó néprajzkutató, nyelvész új könyvének: „Adj netet!” – Nyelvi, képi kifejezésmód és kreativitás a gyermek- és diákközlőben. A könyvet **Balázs Géza** ajánlja mindazoknak, akiknek szándékában áll alaposabban megismerni és megérteni a nyelv művészetét.

Antal Zsolt főszerkesztő